

Llibre de la Cort del Justícia de València

(1283 – 1287)

Edició a cura de
Rosa M. Gregori,
Juan V. García Marsilla i Ramon J. Pujades

2008

*f*onts històriques valencianes

Directors de la col·lecció
Antoni Furió i Enric Guinot

Sèrie Documents Històrics Valencians, 1B
en coedició amb
l'Acadèmia Valenciana de la Llengua

Directors
Ramon Ferrer i Albert Hauf

Coordinador de l'obra
Documents del segle XIII
Enric Guinot

Revisió del text llatí:
Xavier Gómez Font, Concepción Ferragud

© Els autors, 2008

© D'aquesta edició:
Universitat de València, 2008
Acadèmia Valenciana de la Llengua

Disseny de la col·lecció: J.P.

Il·lustració de la coberta:

Retaule de Sant Jordi. Atribuït a Gonçal Peris II. Detall. S. XV. Museu municipal de Xèrica

Fotocomposició i maquetació: Publicacions de la Universitat de València

ISBN (obra completa): 978-84-370-7279-1 (Universitat de València)

ISBN (obra completa): 978-84-482-5079-9 (Acadèmia Valenciana de la Llengua)

ISBN (vol. II): 978-84-370-7281-4 (Universitat de València)

ISBN (vol. II): 978-84-482-5081-2 (Acadèmia Valenciana de la Llengua)

Dipòsit legal: V-4588-2008

Impressió: Impremta Palàcios, Sueca

*L*libre de la Cort
del Justícia de València

N.º 3
(Any 1283)

Edició a cura de
Rosa Maria Gregori Roig

Introducció

Jaume I al concedir la cúria civil a València estipulà que *semper librum in quo omnia supra dicte scribantur*,¹ iniciant així la tradició del registres de la cort del justícia. Tots els documents expedits en nom del rei romanien en aquests llibres relligats i servien de control de les accions de govern, d'antecedents per a altres tràmits, de punt d'informació per a processos futurs, i de memòria per a l'esdevenidor.

Les pràctiques de govern foren estructurades de tal manera que l'antiga escrivania reial s'elevà a rang de cancelleria. L'enfortiment del poder real es manifestà en aquestes representacions escripturàries, que basades en la fe pública dipositada en els oficials de la cancelleria evitaren, amb el recurs de l'escriptura, tergiversacions i fixaran els actuacions jurídiques.

Aquesta manera de fer servir l'escrit en el segle XIII valencià és el que resta en els arxius, on s'han conservat mostres de la manera d'enregistrar els actes de justícia. Des d'aquests registres ara podem fer la recerca i reconstruir part de la història social d'aquella època; mostrant allò que va dur a homes i dones a comparèixer davant del justícia.

El registre de les causes civils del justícia de València de l'any 1283 que ací editem, ofereixen una representació de l'organització administrativa i una significativa mostra dels actes que es tramitaven a la cort del justícia de València. Aquest Llibre Tercer de la Cort del Justícia de València pertany a la sèrie de vendes i pe-

¶ ¹ Citat per Felip Mateu i Llopis, «Archivos valencianos. Notas sobre los del Maestre Racional, Real Audiencia y Justicias», *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, 58 (1952), p. 46 i Antonio MUT I

CALAFELL, «Inventario de la documentación del Justicia conservada en el Archivo del Reino de Valencia. Primera Parte», *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, 65 (1958), p. 244.

nyores que es realitzaven davant del justícia, la majoria relatives a béns immobles d'ús diari, però també sovintegen les mencions a terrenys, rústics (horts, vinyes...) o urbans (obradors, cases...), amb o sense les seues pertinències. Açò junt a altres afers com la transferència de béns després d'un testament, la tutela de fills pubills o la venda d'objectes quotidians, des de roba i teles, fins a llibres, passant per qual-sevol dels aparells fets servir en la cuina.

El present volum és de l'any 1283, però compren al llarg del registre la transcripció de documents solts datats anys abans, entre 1280 a 1282, i fins i tot, en els darrers folis fa referència a afers relatius a 1284. Abasta un total de 359 documents en 195 folis i l'original es troba a l'Arxiu del Regne de València, secció Justícia de València, número 3.

Les vicissituds de la història dels papers de l'arxiu del justícia² fa que ara lamentem el seu estat de conservació. Marges mutilats, forats, fulls trencats i l'acció corrosiva de la tinta ferrogàlica, han malmés el volum i dificultat l'edició d'alguns documents.

És un llibre escrit sobre paper i relligat amb tapes de pergami. En el volum hi ha nombrosos folis en blanc, junt a d'altres farcits d'escriptura fins al límit mateix del foli. També es troben alguns folis solts, cosits entres dues fulles.

Les tapes de l'enquadració estan en tan mal estat que no apareix en aquestes cap il·lustració, títol o classificació alguna –relativa al justícia, als oficials o a les dates d'execució– que identifiquen el volum que presentem. Tampoc hi ha portada o cap epígraf que anuncie l'inici o final d'una causa o assumpte. Comença el present volum directament en el foli 1 recte, i allí es desenvolupa el text del primer document que està ací transcrit. L'anotació de les actes de la cort, eren, en aquests temps inicials del justícia, redactades pels escriptors, que les disposaven, òbviament, per l'ordre cronològic en el que anaven succeint, en diverses mans o quaderns que en un moment determinat relligaren. Alguns documents resten cancel·lats³ i d'altres estan disgregats per folis separats, suposem que per la dilació del procés, hi ha senyals que d'un foli a un altre indiquen la continuació del tràmit.⁴

L'autoritat sota la qual s'expedien els tràmits era la d'en Sanxo Loarre, justícia de València, tot i que, apareixen també identificats amb el càrrec de justícia de València en Pere d'Olivera i en Ramon de Poblet, en dos únics actes en els folis 101r i 107r, respectivament. Com assessor trobem el *tenent loch de justícia*, en aquest cas, en Ramon de Sales. A més, hi ha transcrita una correspondència mantinguda entre aquest lloctinent de justícia i el justícia de Alzira, Simó d'Arnedo, relatives a la confirmació d'unes propietats.

La Corona que controlava els seus súbdits a través de l'administració de justícia i de l'acció de govern, atorgava drets i indicava la legalitat, redimint els

¶ ² Circumstàncies anotades per Antonio MUT I CALAFELL, «Inventario...», cit., pp. 244-246. ¶ ³ Cfr. *Llibre de la Cort del Justí-*

cia de València, núm. 3 (any 1283), f. 128v.

¶ ⁴ Cfr. *Ibidem*, el document ubicat entre els folis 92v i 95v.

deutes que les penyores produïen i organitzava les vendes que se'n derivaren, fent expedir l'orde de compareixença de testimonis o valorant i subhastant les propietat i pertinències.

No hi ha cap referència als escrivans o amanuenses,⁵ però trobem la mà de diverses persones al llarg del volum. Totes mantenen, òbviament, el tràmit i l'ordre diplomàtic de l'acte jurídic, però se les diferencià per alguna variació de la fórmula amb l'ús d'algunes expressions i girs lingüístics. La llengua de la tramitació és el català dels primers temps de la Conquesta del regne, i la de la publicació de la resolució, expedida al comprador i enregistrada una còpia al Llibre de la Cort, és el llatí.

No podent atribuir aquest llibre a un escrivà determinat. Les diverses mans —manifestades per les diverses grafies— demostren que per la complexitat de l'administració de justícia, era ja una pràctica habitual la còpia duta a terme per diferents persones en el registre, prèvia a l'expedició del document. Aquesta registració era dirigida per un regent de l'escrivania que supervisaria les diferents actuacions i les diferents persones que confeccionaven el registre.

El registre dels actes del justícia de València són, com a font històrica, documents primaris. En aquests tot i l'arbitrarietat d'un text burocràtic, es pretén mantenir la tendència i caràcter equànime de qui imparteix justícia, sense cap més pretensió que deixar-ne memòria de situacions que requereixen de l'actuació de l'administració regia. En ells el relat del moviment humà d'aquella València en la cruïlla pràcticament dels segles XIII i XIV es manifesta vivament. Tot i que són documents on s'utilitzen fórmules repetitives i reiteratives, recullen i descriuen circumstàncies molt quotidianes. El que els capacita per ser fonts d'anàlisi directe perquè pretenen ser imparcials.

En el present volum es registren les vendes fetes en la cúria,⁶ on el justícia civil executa penyores:⁷

La justícia, a instància e dem[anda] d'en Ramon Reig, mercader de Narbona, a fer [ex]-secució d'[una] condempna de pena del quart [e]n la q[ual] en Pere de Canet, carnicer, [e] sa mull[er] \na Maria/ e cascun per lo tot [són] condempnatz al dit Ramon Reyg, ço és saber, de CC sous reys e de les messions e encara del quart al seynor rey...⁸

O manaments de pagament:⁹

La justícia manà e féu córrer e vendre segons fur de València per G(uillem) Sescala, corredor, unes cases qui són en la parròchia de Sent Andreu, qui foren d'en R(amon)

¶⁵ Sobre els escrivants que depenien del justícia, veure Maria Àngels DIÉGUEZ SEGUÍ, *El llibre de cort de justícia de València (1279-1321). Estudi lingüístic*, Alacant-Barcelona, 2001, pp. 20-22. ¶⁶ Per a la definició de

venda veure el glossari apuntat per Antonio MUT I CALAFELL, «Inventario...», cit., pp. 258-259. ¶⁷ Per a la definició de penyora, cfr. *Ibidem*, p. 256. ¶⁸ Cfr. *Llibre de la Cort del Justícia de València*, núm. 3 (any 1283), f. 14v.

Cespiles e fan II maçmutines censals a'n Gombau Cespiles, a instància d'en Arnau Folcau, procurador de na Pelegrina, muler qui fo d'en G(uillem) de Puig-uliol, a paga a si a fer de CC sous, los quals li és condampnat lo dit en Gombau de Piles, detenedor dels béns d'en R(amon) de [Piles], ab sentència segons que en aquela és contengut.¹⁰

També, recull els raonaments de les parts i demana testimonis:

Com vós en Ramon de Sales, tinent loch de justícia en València, a instància d'alguns qui's dihen creed[ors] d'en P(ere) Martin[is] d'Isorre, cavaler, façatz públicament per la ciutat de V[alèn]cia subastar e vendre una alcheria la qual lo dit en P(ere) Martíniz e son frare ha'n lo terme de Cacén, [orta] de València, [e yo] dit en Bernat Crestià sia en pose[sió] de la d[ita] alqueria de pendre [e] de reebre los fruitz e les rendes d'aquella per compra [q]ue'n [féu] à X ans del d[it] en Pere Martíniç, e axí pertangue a mi de oposar-me a la dita subastació e venda e de contrari a'quells, per ço, yo dit en Bernat Crestià proteste de mon dret que é'n la dita alqueria e en los espletz d'aquella, e contradich a la dita subastació e venda e requir a vós, dit jutge, que cesetz [de] fer s[u] bastar la dita [al]queria com yo sia en poseció d'aquella e haga mellor dret en aque[la] e en los fruitz d'aquella que [n]engú altre qui's digue creador del dit P(ere) Martíniz.¹¹

El justícia utilitza, per aquesta compareixença davant la cort, crides: «La justícia manà e fé[u] cridar que totz los creadors dels fills pubill[s] e adults que foren...», per a que «sien [co]mparegutx denant la cort demostradors lo dret que an o que creen haver en los ditz béns»,¹² i citacions:

Foren citats los dits demanats (...)No fo atrobat l[o] dit en Guerau Verayre mas atrobà lo dit en Bernat Planeyl e dix-li que vingués aparellat de mostrar la dita carta e de mostrar les \pagues,/ e dix-li que vendria ich, e aixina vengren ni comparegueren ells ni hom per ells.¹³

En el protocol diplomàtic de la cort del justícia s'empraven habitualment les expressions «féu córrer e vendre», «segons lo cot del seynor rey», «entre cabal e guany», «feyt reclam» o «comparech denant», evidenciant els processos de penyores i vendes, que més o menys, responen a una naturalesa comuna, procedir a la venta judicial en raó d'incompliment d'un deute, així es registrà que es: «liurà e féu córrer e vendre segons fur de València per Ramon Descals, corredor», qualsevol cosa, «la qual té en peynora» d'algú, per un diners «de cabal e per lo guayn d'aquelles segons lo cot del [seny]or rey a paga a fer a si del dit deute».¹⁴

Li corresponia al justícia, en aquests termes, els assumptes de deutes impagats a uns creadors. El tràmit de l'oficial de justícia començava primer per fixar al deutor un termini per a cancel·lar el deute, sots pena del *quart* del total, si con-

¶⁹ Per a la definició de manaments executoris, cfr. Antonio MUT I CALAFELL, «Inventario...», cit., 254. ¶¹⁰ Cfr. *Llibre de la Cort del*

Justícia de València, núm. 3 (any 1283), f. 16r.

¶¹¹ Cfr. *Ibidem*, f. 33r. ¶¹² Cfr. *Ibidem*, f. 13r.

¶¹³ Cfr. *Ibidem*, f. 34v. ¶¹⁴ Cfr. *Ibidem*, f. 11v.

tinuava sense assignar el deute als creditors, «a pagar és condemnat en pena del quart e'l libre de la cort de València». ¹⁵ Si el deute no era pagat i mitjançant una pública subhasta s'estimaven les propietats o béns del deutor i es despatxava manament executori per satisfer el deute:

On com el dit n'Astruch Jacob Xixó no age moble de present de què pagar pogués lo dit deute, volens proveir per si \en/ lo nom damunt dit en temps covinent al dit n'Astruch Jacob Xixó, liure e met de present en poder de la cort per vendre a manament de la cort e segons coneguda de la cort (...). E soplica e demana al dit tinent loch de justícia que fes subastar públicament e vendre, a coneguda sua, los dits molins per paga a fer del dit deute. ¹⁶

L'assignació d'estimadors, en tot aquests processos, era molt habitual i la fórmula era senzilla «E la justícia assignà-y extimadors en...», ¹⁷ un cop nomenats «axí que éls, ab consel dels vehins del dit loch», ¹⁸ observaren les propietats vistes per ells «a huyl» i «per sacrament per co[mina]l e justa extimació extimen». ¹⁹ Després, es fa constar que «En aquest dia matex comparegueren les parts denant lo dit justícia e de volunt[a]t d'aquels fo publicada la dita extimació, presens les dites parts». ²⁰ En tots els procediments eren cridats com a estimadors, gent co-neixedora del valor d'aquella propietat, així s'estimaven les cases comptant amb els veïns, ²¹ les peces de tela o robes, demanant consell a drapers, ²² o les terres i els conreus amb els criteris dels «lauradors e hòmens de vila». ²³

L'actuació del justícia finalitzava, en alguns casos, amb la resolució, quan es copiava el document que es lliuraria al comprador, assenyalant amb aquestes paraules: «E fo-li'n [m]anada fer carta pública de venda segons que se'n segeix, de volentat e consentim[ent] e fer[mament] del dit...». ²⁴

Un estudi que versés sobre la societat del XIII deu passar els ulls pels volums del justícia. Aquests documents són fragments de la realitat. Atesa la riquesa de dades que aporten. A través d'ells observem els tipus de documents utilitzats en la cúria, el tràmit i els procediments administratius de l'escrivania del justícia de València en aquells anys. En la lectura dels afers que tractava copsem l'onomàstica, dades sobre els límits de l'horta, àdhuc d'algunes dades curioses, que sense menystenir la part diplomàtica de la tramitació, descrivien assumptes familiars o negocis en l'orta i en l'entramat urbà de València. És molt present la comunitat jueva i, encara que en menor quantitat, la musulmana. Frares, notaris, seders, drapers, canviadors, corredors de bèsties, pellers, argenters. Veïns de València o d'altres viles. El justícia era qui devia resoldre i fallar en plets d'hereus, tutors i curatius ²⁵ i qui devia executar les vendes per deutes d'homes i de dones. ²⁶

¶ ¹⁵ Cfr. *Ibidem*, f. 85r. ¶ ¹⁶ Cfr. *Ibidem*, f. 105v.
¶ ¹⁷ Cfr. *Ibidem*, f. 119r. ¶ ¹⁸ Cfr. *Ibidem*.
¶ ¹⁹ Cfr. *Ibidem*. ¶ ²⁰ Cfr. *Ibidem*. ¶ ²¹ Cfr. *Ibidem*, f. 14r. ¶ ²² Cfr. *Ibidem*, f. 42r. ¶ ²³ Cfr.

Ibidem, f. 45v. ¶ ²⁴ Cfr. *Ibidem*, f. 119r. ¶ ²⁵ Cfr. *Ibidem*, f. 25r, o altres documents en els ff. 88r-90v, o 145r. ¶ ²⁶ Cfr. *Ibidem*, f. 145v o f. 75.

En els documents s'empenyorà i es féu vendre des de una *mora blancha latinada per nom Faton* o una *sarrahina blanca per nom Axa*, fins a una *peça d'estam fort d'Arraç, gramales*, també *cobertors blancs i lançolets de li listat ab listes blaves, vànoves, flaçades*, una *cappa de Bruydes* o una *capa de Sen Daniç listada o juvescha* i un llarg etc. També hi ha un gran número de vendes de cases i obradors en la jueria o en els camps envoltant del terme de València, com també vinyes i horts, en fanecades, *kafiçades* o *jovades* de terra, i fins i tot, un *palau de cases* en la parròquia de Sant Esteve, una *barcha*, una *alcheria*, colomers, corrals, cellers o unes *cases ab XVII portals en la moreria*, totes les propietats sempre franques i quíties i *ab totes ses pertinències*. De la mateixa manera, vaques o vedelles o, fins i tot, bous i *mules de pèl ros*, i encara *maçmudines censals* o *sous censals de reals de València ab tot dret e seynoria e fadiga e loysme*.

El més habitual, ja ho hem pogut comprovar, és la venda i penyora de roba i d'objectes casolans, aquests es presenten de forma individual o formant un nombre elevat de peces, que serveix com a mostrar de l'ús del vestir i viure de l'època.²⁷ Al registrar i deixar constància de les vendes fetes per ordre del justícia, destaquen les descripcions minucioses de pertinències en forma d'inventaris de béns de màxim interès perquè descriuen, amb un vocabulari específic, els elements d'usual presència en una cuina i casa valenciana del XIII, fins a l'exposició d'un llistat de herbes i condiments que fan pensar que s'està buidant un herbolari.²⁸

Però, també hi ha lloc, en les penyores per als llibres, tot i que, en menor mesura. Trobem registrats l'intercanvi forçós de material librari, només quan s'anota «I libre qui és apellat Çalteri»,²⁹ «I breviari ab cobertes de posts verts»,³⁰ i, finalment, «I libre de paper ab cuberta vermella del Sen Grau, e de B[ar]lam e de Cató, e uns Furs ab cuberta de posts vert e I quèrn de Suma de libels de paper, que són del dit en Pere de Sent Johan».³¹

El justícia tenia jurisdicció ordinària sobre els negocis en primera instància, i per aquest motiu, el batec de la vida ciutadana està representat entre les fórmules jurídiques transcrites en les pàgines que segueixen.

¶²⁷ Cfr. *Ibidem*, f. 40. ¶²⁸ Cfr. *Ibidem*, ff. 129v-134v.

¶²⁹ Cfr. *Ibidem*, f. 35v. ¶³⁰ Cfr. *Ibidem*, f. 85v. ¶³¹ Cfr. *Ibidem*, f. 6v.

1.

||^{1r} *II nonas Ianuarii.*

En Guerau Çafont comparech denant en R(amon) de Sales, t[inent loch de] justícia [en València], e p[osà] denant ell que com ell deya e sia obligat e condemnat en pena del quart en poder de la cort, ço és saber, a·n Bernat Çabater, mercader, e a son companyó \en P(ere) de Castany,/ en II mília C e X sous reials, e a·n Johan Belpuig, mercader, e a sos compaynons MCXL sous reials, \e a·n Jahudà Al[...] [juheu] de València, en mil sous de reials,/ e [ell] de present no pogués ni agués diners ni altres béns mobles de què pagar pogués les dites quantitats de diners, volén satisfer a aquells creed[o]r<s> dels dits deutes dels béns seus, protestan de [son] dret dix si ésser aparellat de satisfer a coneguda de la cort dels béns seus seents, l[os] quals ha en [València] e en son [terme], als dits creedors de les dites quantitats de deutes. E adés, de present, ans del reeclam [fey]t de [les] dites quantitats de diners, liura e met en poder de la cort per vendre e alienar los béns davayll [escrits,] feyta estimació d'aquells si just preu no y serà atrobat per lo corredor, ço és saber, una alcher[ia] la qual ell ha en lo terme de Benixanut, orta de València, que afronta ab la here[tat de] [...] Canelles \de II parts,/ e de l'altra en la viyna d'en P(ere) Clarmunt. Ítem, II jo[v]ades entre viynes [e terra que] ha en lo terme de Beniata, orta de València, qui affronten de la una part ab la heretat de [...] [e de II parts] en Ruy Marti[nis] d'Açagra, cavaller, \e en la carrera pública,/ e adés, de present, desexín-se dels dits béns, \manà [e féu]/ córrer e vendre segons fur de València per en \Guillem Scala,/ corredor, a [paga a fer als dits creedors] de les dites quantitats de deutes.

E enco[n]tinent [s]tablí són procurador a fer e a fermar venda o vendes dels [dits béns, a coneguda e] a manament de la cort, n'Artús Çafont, a co[ne]ga [e haver per ferm qualque venda ho vendes dels dits]béns serà feyta así com si per ell personal[ment era feyta].

¶^{1v} [Comparech Guillem Sescala,] corredor, [e] dix [que] no trobava en les [dites II] jovades [damunt dites que] són en lo dit terme de Binata alcun just preu. E lo dit [tinent loch] de justícia [...] extimadors en Simon Desmàs e en Sanxo Loarre axí que les dites II [j]o[va]des de terra e viynes bé e leyalment, ab consel dels prohòmens, per cominal extimació extimen. Los quals ja dits extimadors, vistes per éls a huyl [les] dites II jovades de terra e viynes que en aqueles són, digueren e extimaren aqueles per sacrament valer per cominal e justa e leyal extimació, a mil e CC sous per jovada. E axí com més donant e prometent en aqueles II jovades de terra e de viynes que en partida d'aqueles són, foren donades e atorguades¹ a'n Pere de Cascant per [c]reedor ja dit, per si e per sos compaynons, en paga de son deute. E per lo dit preu de *duo milia* e CCCC sous de reals per en R(amon) de Sales, tenent loch de justícia en València, de volentat e consentiment e fermament del dit en Guerau Çafont e de la dona na Maria, muler d'aquel, a rahó so és saber de mil e CC sous per jovada. E fo-li'n manada fer carta pública de venda per lo dit tenent [l]loch de justícia segons que se'n segeix, *VII° kalendas Iunii*.

[Rai]mundus de Salis, tenenslocum iusticie in Valencia, auctoritate qua fungimur, de voluntate et consensu [ac] firmamento Geraldi de Fonte et uxoris sue, dompne Marie, ad instanciam et petitionem P[etri de Cascarnet] ad solutionem et ad satisfaccionem sibi faciendam de duabus milibus et centum et quadragin[ta solid]orum regalium Valencie quos sibi debent et in quibus dictus Geraldus condempnatus est pena quarti, fecimus publice subastari per publicum preconem per civ[it]atē Valencie per triginta dies et amplius continue secundum forum Valencie, duas iovatas terre cum vineis que in eis sunt \superius afrontate. / Et facta legitima subastacione et extimacione de predictis duabus iovatis terre cum vineis que in eis sunt et pro probis hominibus civitatis Valencie, cum non inveniremus aliquem a[li]um que [tan]tum [p]recium vellet dare vel offerre in predictis duabus iovatis terre vel pro ipsis quantum vos, predictus P. de Cascarn [qui] in ipsis emendis per vos et nomine sociorum [vestr]orum datis et [o]fferitis duo milia et CCCC solidorum regalium Valencie. Ideoque tanquam plus donanti et oferent[i], de voluntate et cum consensu <ac> firmamento predictorum debitorum titulo perfecte vendicionis vendimus v[obis] iamdicto Petro de Cascarn, nomine proprio vestro et sociorum vestrorum et vestris successoribus i[n]perpetuum dictas [duas] iovatas terre cum vineis que in eis sunt in francho et libero alodio, / et cum omnibus fructibus et expletis que in [eis sunt et] erunt et cum arboribus cuiuscumque generis ibi sunt et [...] erunt, et cum ¶^{2r} aquis, cequiis ad rigandum et cum omnibus iuribus, [v]ocibus, acci-

¶ ¹ Ratllat: «a aquell».

onibus et rationibus dictis Geraldo de Font[e] et sucesoribus eorundem pertin[en]tibus aut pertinere debentibus iure aliquo, casu vel racione precio duorum milium quadringentorum solidorum regalium Valencie, [de] quibus de voluntate nostra et dicto [debitore] retinuistis vos in solucionem et satisfacionem predicti debiti nostri dictos duo milia et centum regalium Valencie, et residuos CCLX solidos solvistis Iacobo de Pulcropodio cuy ipsos [debebant] dicti debitores. Renunciando etc., promitendo etc., et pro eviccionem et garentia obligamus vobis, dicto emptori, et vestris sucesoribus omnia bona dictorum Geraldi de [Fonte et] dompne Marie, uxoris sue, mobilia et immobilia etc.

T[estes] Bernardus Vidal, P. d'Agramunt, P. d'Albesa.

Facta fuit et tradita.

2.

||^{2r} Maymó Samuel, de Xàtiva, juheu, liurà e féu córrer e vendre, seg[ons] fur de València per P(ere) [...] [corredor], I^a peça [d'es]tamfort d'Arraç, vermellet e groguet, la qual té en peynora d'en J[acme] de Borya per C [sous] rey[als] [de ca]bal que a aquell emprestà, e del guayn que aquells an feyt de Nadal³ a ençà segons lo cot del sey[nor rey], a paga [a] si a fer del dit deute e guayn.

Facta fuit et tradita.

||^{2v} [en blanc]

3.

||^{3r} La j[ustícia], a [i]nstàn[c]ia e a demanda d'en Bonaventura Modolo e [...] que ha [f]eit reeclam d'en Jacme Cortit, carnicer, e a paga a fer del quart d'aquels [liurà e féu] córrer e vendre seguons fur de València per en Pere Safont, corredor, I^a [...] [d'ar]gent se[ynada] de Monpesler, la qual és del dit Jacme Cortit, e lo fo per lo dit deute e per lo dit quart.

4.

Nonas Ianuarii.

En Benet de Limós, juheu, liurà e féu córrer e vendre segons fur de València [per Huguetó] de Lavayna, corredor, I gramala vert de Xaló ab III serradors d'argent als pu[nys], [que] té en peynora de Jucef Navarro, juheu, per L sous entre cabal e guany, a paga a [si a fer] del damunt dit deute.

¶² Ratllat: «XIII Kalendas Februarii». ¶³ Ratllat: «Pascha».

5.

Vidal Perfeit,⁴ juheu, liurà e fèu córrer e vendre segons fur de València per [...] [de La]vayna, corredor, I perpunt grog e vermèl de sedat \e unes camberes d'aquel seynal mateix,/ l[o] qual té en peynora d'en [...] de Ricla per X sous de cabal e el guany \d'aquels al cot del senyor rey,/ <a paga> a si a fer del dit deute.

6.

||^{3v} [Samuel Sa]rreal, [juheu], liurà e fèu córrer e vendre segons fur de València [per] [Hu]guetó [de Lava]yna, corredor, I cobertor de seda ab porpra enmig barrada, e IIII vànoves de [...], [l]es quals té en peynora d'en Vidal Partal, juheu, corredor, per CL sous de reys entre cabal e guany, les quals foren liurades a vendre per fer paga del damunt dit deute.

Kalendas Aprilis.

Comparech lo dit corredor e dix que no trobava en lo dit cobertor sinó LX sous los qual<s> hi dóna e y promet de donar en Jacme Scuder e, axí com més donant e prometent en aquell, fo-li liurat e atorgat e [v]enda feita d'aquells per lo dit preu.

XIII° kalendas Iulii.

Comparech lo dit corredor e dix que no trobava en la I^a de les dites vànoves sinó XVIII sous los quals hi dóna e y promet de donar mestre Ramon. Ítem, en les III vànoves romanens, LXXV sous, los quals hi dóna e y promet de donar Vidal Perfeit [...], e axí com més donants e prometens] en les dites vànoves, foren liurades e atorgades e venda feita d'aquelles [...] compradors per lo dit Samuel [...] per lo preu damunt dit, e del qual preu pagà d'escriure aquesta venda VI diners.

Ítem, donà e pagà del dit preu al dit corredor, III sous.

7.

VII° idus Ianuarii.

[...], blancher, fill d'en [...] Portajoyes, liurà e fèu córrer e vendre seguons fur de València per en [...], corredor, un manteyl de preset vermeyl ab afiblayls d'aur e a[b] cendat vermeyl [...], lúdria negra per les vores denant, e ab fres de te-

¶ ⁴ Ratllat: «Çamuel Sarreal».

ler menys de seynal, l[o] q[ua]l és d'en Andreu [...], qui aquell li mès en peynora a paga a ell a fer de VI lliures \e VI diners/ de reals de València que li prestà [...] aquell. Ítem, liurà e fèu córrer \e vendre/ seguons fur de València per aquel metex corredor [...]el que li fo liurat ensemps ab lo dit mantell, a paga a si a fer del dit deute.

8.

¶^{4r} *II idus Ianuarii.*

En Ramo[n] de Sales, tenent loch de justícia en València, de volentat e consentiment [d'en] Ramon Todó,⁵ tudor de Sançona e de Francescha, filles pùbilles e hereves d'en Arnau de Ta[marit], liurà e f[èu] córrer e v[en]d[re] segons fur de València per en Guillem Seschala, corredor, unes cases franchises e quíties les quals lo dit [Arnau] de Tamarit e na Frescha, muller que fo d'aquell, en temps de la vida \del dit Arnau de Tamarit/ havien e haver devien en la parròch[ia de] Sent Andreu de València, axí com affronten ab les cases d'en Ponç Ferrer, e ab les cases d'en Guillem Nadal, çabater, e ab les cases d'en Ramon Falconer e ab l'açucach e ab la carrera pública. Í[tem], altres cases que'l dit deffunt, en [temps] de la sua vida e la dita na Frescha, muller sua, havien e haver devien en la dita parròchia de Sent Andreu [de València], franchises e quíties, [e] affronten ab les cases \que foren/ d'en P(ere) de Conomines, \qui ara són/ d'en \Nicholau/ Roig, [...] e ab la carrera pública. Ítem, 1ª viyna la qual havi[en] e haver devien en lo terme de Torrent, \e aquella tenen a cens de V sous/ sots seynoria e loysme e fàdiga del Ospital de Sent Johan, seguons que [en la] carta de acapte és contengut, e affronta en la carrera pública e ab la viyna d'en Johan Despí e ab la viyna d'en [Pere] Descaus, e ab la viyna d'en [en blanc]; a instància e demanda de la dita na Frescha e a paga a [ella] a fer de II mília sous de reals de València, d'una part, per rahon de son dot, los quals aportà en temps de núpçies al dit marit seu e los quals ha e haver deu sobre'ls béns que foren del dit Arnau de Tamarit, [marit] qui fou seu, e d'altra part M sous de crex que aquell Arnau de Tamarit, [...] dit [mateix] fèu segons fur de València e segons que en les cartes dotals entre aquells feytes plenerament [és contengut].

Kalendas Marcii.

Comparec lo dit corredor e dix que no trobava en les cases unes qui són denant [...] sinó tan solament DCC sous de reyals, e en les altres cases qui són prop les cases d'en Nicholau Roig [...]CCC sous, e en la dita vyna qui és e'l terme de Torrent CLX sous.

¶⁵ Ratllat: «axí com a».

E com fo vist a la justícia que en los ditz béns no ere atrobat just preu per lo dit corredor, la justícia asignà y extimad[ors] en Guillem Fort e en Nicholau Roig, vehins del dit loch, axí que éls bé e lealment les dites cases e vinya per cominal extimació ex[t]imen ab consell dels vehins d'aquells locs.

Los quals estima[do]rs enaprés, vistes per éls a huylls los ditz locs e aüt consell dels vehins del loch en los ditz béns e reebut sagrament d'aquells, digeren per sagrament que les dites cases en la parròchia de Sent Andreu denant les cases de na [Taxo]na valen e poden val[er] justa e [cominalment] ^{¶4v} [...] damunt dit. Ítem, extimaren valer les altres cases qui són prop les case[s d']en Nicholau Roig, LV lliures [...]. Ítem, extimaren vale[r] per cominal extimació [la] dita miga jovada de vi[nya] qui é[s] e'l dit [terme] de Torrent [...] [sous] tan solament.

[...] *V^o nonas Marcii.*

Comparegueren les parts e de volentat d'aquelles fo publicada en presència e audiència d'aquelles la dita extimació dels ditz béns.

V^o idus Marcii.

Comparech la dita dona na Fresca denant en Ramon de Sales, tinent loch de justícia en València, e dix que ella donava e volia donar en los ditz béns les dites quantitatx per les quals eren estimatz e demanà al dit tinent loch de justícia que per exsecució a fer d'una s[entèn]cia per ell donada en la qual condempnà lo dit en Ramon Todó en III mília sous a ella pagadores dels b[é]ns que foren del dit Arnau de Tamarit, qui fo seu <marit>, los quals ella avia e aver devia sobre los ditz béns [en] rahó de dot e d'espoalici seu, fosen venuts e alienatz a ella los ditz béns, salvu a [ella] e protestat emperò que en les dites cases qui són e's tenen ab l'alberch d'en Nicholau Roig, an e aver deuen Guillamó e Catalina, fills publlils seus, M sous, ço és, sobre cascun d'aquells, D sous, los quals vol que sien salvus als ditz pubills sobre les dites cases, e que'ls ditz M sous ab lo romanent del dit dot e espoalici seu sia satisféit a ella dels ditz béns e dels altres béns que foren del dit marit seu.

Aquest dia mateix lo dit tinent loch de justícia, de volentat e de consentiment e de fermament del dit en Ramon Todó, tudor⁶ de Sança e Francesca, filles pubilles del dit Arnau de Tamarit, defunct, atorgà los ditz béns seentz a la dita dona na Fresca per les dites quantitatx, segons que damunt són estats extimatz, axí com més donant e prometent en aquells béns, e fo-li'n manada fer carta pública de venda segons que se'n segueix:

R. de Salis, tenenslocum iusticie in Valencia, auctoritate qua fungimur, ad instanciam et petitionem Fresque, uxoris condam A. de Tamarito defuncti, et ad solutionem sibi faciendam de tribus [m]ilibus solidis regalium Valencie quos ipsa habet et habere debet super

¶ ⁶ Ratllat: «de les dites».

bonis et in bonis que <fu>erunt qu[on]dam dicti A. de Tamarito [inter do]tem et aucmentum et quos sibi fuerunt ad[i]udicati per sentenciam ut in ea plenius continetur, ¶^{5v} [cum non in]veniremus aliqua alia bona mo[b]ilia vel immobilia predicti A. de T[amar]ito ex quibus solver[e] posemus [dic]tam quantitatem pecunie [nisi tantum]modo \quasdam domos que sunt in parrochia Sancti Andree/ fecimus publi[c]e subastari per publicum preconem per [ci]vitatem Valencie per XXX^a dies et amplius continue secundum forum Valencie predictas domos superius afrontatas. Et cum non invenimus aliquem alium qui tantum precium vellet dare vel offerre in predictis domibus quantum vos, predicta dompna Fr[esch]a, que in ipsis emendis datis et oferitis quinquaginta libras regalium Valencie. Ideoque, auctoritate qua fungimur, \de voluntate et consensu ac firmamento Raimundi Tòdoni, tutoris filiarum pupillarum et heredum A. de Tamarito, / tanquam plus donanti et oferenti, facta legitima subastacione et extimacione de predictis domibus, per nos et succesores nostros, titulo perfecte vendicionis vendimus vobis, iamdicte dompne Fresche, [et] vestris succesoribus imperpetuum predictas domos cum omnibus tenedonibus etc. Que domus afrontant ex una parte in domibus Poncii Ferrer, et in domibus Guillelmi Natali, sutoris, et in domibus Raimundi Falconerii et in aç[u]cacho et in via publica. Iamdictas itaque domos etc., vobisdicte emptore, vendimus pre[ci]um a]ntedictarum L librarum regalium Valencie, quas dictas de voluntate nostra retinuistis vos in solucionem predicti debiti nostri. Renunciando etc., prometendo etc., obligando ad hoc pro evicione et garentia legali predictorum domorum omnia bona que fuerunt quondam predicti A. de Tamarito etc.

Tèstes Iacobus de Montesonno, Ferrarius de [M]ansso, P. de Ricla, P. de Fonte et Bernardus de Lauro.

9.

¶^{5r} [...] [K]alendas Februarii.

La justícia, a instància e a demanda de molts creedors \d'en Pere Olzina, defunt, e a paga a aquells a fer de moltes q[uan]titats que] a ells devia lo [dit [...], / manà e fèu córrer e vendre segons fur [de V]alència per en Badoç, corredor, I viyna qui és e'l terme de Rambla, la qual fo \del dit/ Pere Olzina, [de]funct, e \aquella tenia a cens de III masmodines e quarta per en Bertomeu Mathoses, fill/ e hereu d'en Ferrer Matoses, defunt.⁷

Kalendas Marcii.

Comparech lo dit corredor e dix que no trobava en la dita viyna sinó tan solament CCCLX sous los quals hi donava e li pro[me]tia donar en Ramon Solzina e, axí com més donant e prometent en aquella, fo donada e atorgada al dit Ramon Solzina per lo dit preu, de volentat e consentiment e fermament d'en

¶⁷ Ratllat: «als quals lo dit P(ere) era oblitat e, per fer paga a aquels dels deutes del dit P(ere) d'Olzina, donà».

Bernat Martí, [t]udor dels fils pubils del dit Pere Solzina. E fon donada la fadigua a'n Antich Çaplana, [qui de]hia si ésser procurador d'en Bertomeu Mato[ses] per lo qual la dita viyna se té al dit sens. Lo qual n'Antich, reebut lo loïisme, la dita venda atorgà [...] en lo nom damunt dit al dit Ramon Solzina per lo dit preu, salvu tot lo dret del dit en Bertomeu Matoses e dels seus.

Raymundus de Salis, tenenslocum iusticie in Valencia, auctoritate qua fungimur, ad instanciam et petitionem [aliquorum] creditorum Petri Solsina, defuncti, et <ad> solucio-nem et satisfaccionem eis faciendam de debi[to quod] eis debebat et debet, cum non inveni-remus aliqua alia bona mobilia vel immobilia predicti debitoris nisi tantummodo quandam vineam quam dictus deffunctus habebat [et] habere debebat tempore mortis sue in termino de Rambla, orta Valencie, et ipsam tenebat ad censum trium maçmudinarum minus quarta pro Bertholomeo Mathoses, filio et herede F. Mathosis, deffuncti, fecimus publice subastari per publicum preconem per civitatem Valencie per XXX dies et amplius continue secundum forum Valencie predicta vineam. Et facta legitima subastacione de predicta vinea et cum non inveniremus aliquem alium qui tantum precium vellet dare vel offerre in predicta vinea vel pro ipsa quantum vos, Raimundus Solzina, qui in ipsa emenda datis et offeritis dare CC[CLX solidos] regalium Valencie. Ideoque, auctoritate qua fungimur et de voluntate et concensu ac firmamento dicti Bernardi Marti [...] / tanquam plus donanti et offerenti, ti-tulo per[fecte vendicionis] per nos et successores nostros vendimus vobis, iamdicto Raimundo Salzina, et vestris successoribus imperpetuum pre[dicta vinea] cum omnibus tenedonibus etc., que vinea confrontatur ex tribus partibus cum hereditate Petri [...] et Bernardi Tabernarii. Iam-dictam itaque vineam sicut superius conffrontatur et cum cequii, aquis etc., vobis et vestris vendimus precio antedictorum CCCLX solidorum regalium Valencie, quos omnes de volun-tate nostra [solvistis] creditoribus dicti Petri [Sol]zina. Renunciando etc., [...] salvo tamen semper etc., promitendo etc., obligando ad [hoc p]ro eviccione et guarentia legali predictae vi-nee omnia bona que fuerunt quondam dicti Petri Olzina defuncti mobilia et in[mobilia].

Testes Bernardus de Solerio, Iacobus de Montessono, A. Folcaudi et Iacobo de Cas-trosarraceno.

Quamquidem vendicionem Ermessendis, uxor quondam dicti Petri Solzina, firma-vit et concessit et iuravit [...] dictum firmamentum Iacobus de Montesono et P. de Ricla.

10.

^{5v} *[Raymundus] de Salis, tenenslocum iusticie in Valencia, auctoritate qua fungimur, ad instanciam et petitionem Fresche, uxor quondam A. de Tamarito, defuncti, et ad solucio-nem sibi faciendam de tribus milibus solidis regalium Valencie quos ipsa habet et habere debet super bonis et in bonis que fuerunt quondam dicti A. de Tama[ri]to inter dotem et aucmentum et quos sibi fuerunt adiudicati per sentenciam ut in ea plenius continetur, cum non inveniremus aliqua alia bona mobilia vel immobilia predicti A. de Tamarito ex qui[bus] solvere posemus dictam quantitatem pecunie nisi tantummodo quasdam domos que sunt in parrochia Sancti Andree, fecimus publice subastari per publicum preconem per civitatem*

Valencie per triginta dies et amplius [con]tinue secund[u]m forum Valencie predictas domos superius afrontatas, et cum non inveniremus aliquem alium qui tantum precium vellet dare vel offerre] de predictis domibus quantum vos, predicta dompna Fre[sca q]ue in ipsis emendis ||^{6r} datis et oferitis [q]uinqu[a]ginta et quinque libras re[galium] Valencie. Ideoque, auctoritate qua fungimur, de vo[luntate et consensu ac] firmamento Raimundi Todo[ni], tutoris filiarum et pupillarum et [her]edum A. [de] Tamarito, / tanq[uam plus donanti] et oferenti, f[acta] l[egitima] subastacione et [ex]timacione de predictis domibus, per nos et succesores nostros [titulo] per[fect]e ve[n]dicionis vendimus vobis, iam[d]icte dompne Fresche, et vestris succesoribus imperpetuum predictas [domos] cum omnibus tenedonibus etc. Que domus confrontantur ex una parte in domibus Nicholay Rubey, que fue[runt] Petri de Colomines, et in assuchacho et in via publica, precio antedictarum quinquaginta et quinque libras r[egalium] Valencie, quas omnes a nobis numerando habuimus et recepimus et ipsas vobis solvimus in solucionem debiti nostri supradicti. Renunciando omni excepcioni etc., prometendo etc., et pro eviccione et garentia legali oblig[amus vobis], dicte emptore, et vestris omnia bona dicti defuncti mobil[i]a et immobilia etc.

Testes qui supra.

R. de Salis, tenenslocum iusticie in Valencia, auctoritate qua fungimur, ad instanciam et petitionem Fresche, uxoris condam A. de Tamarito, defuncti, et ad solucionem et satisfaccionem sibi faciendam de tribus mili[bus] solidis regalium Valencie, quos ipsa habet et habere debet super bonis et in bonis que fuerunt quondam dicti A. de Tamarito, inter dotem et aucumentum et quos sibi fuerunt adiudicati per sen[tenciam ut in ea plen]ius continetur, et [cum] non inveniremus aliqua alia bona mobilia vel immobilia predicti A. de Tamarito ex quibus solvere [posemus] dictam peccunie quantitatem nisi tantummodo mediam iovatam vinee que est in termino de Torren[ti], fecimus publice subastari per publicum preconem per civitatem Valencie per XXX dies et amplius continue secundum forum Valencie predictam mediam iovatam vinee superius affrontatam, et cum non inveniremus aliquem alium qui tantum precium vellet dare vel offerre in predicta m[e]dia iovata vinee quantum vos, predicta dompna Frescha, que in ipsa emenda datis et oferitis XI libras regalium Valencie. Ideoque, auctoritate qua fungimur, de voluntate et consensu ac firmamento Raimundi Tondoni, tutor[is] filiarum [et pupillarum] et heredum A. de Tamarito, tanquam plus donanti et offerenti, facta legitima subastacione et extimacione de [predicta media] iovata vinee, per nos et succesores nostros titulo perfecte vendicionis vendimus vobis, [iamdicte dompne] Fresche, et vestris succesoribus imperpetuum predictas domos cum omnibus tenedonibus etc. Que media io[vata] confro[n]tatur ex una parte in via publica et cum vinea Iohannis de Pinu, et cum vinea Petri [...] [et cum] vinea [...], precio antedictarum XI librarum regalium Valencie, quas omnes a nobis numerando [habuimus] et recepimus et [ips]as vobis [so]lvimus in solucionem debiti nostri supradicti. Renunciando omni [excepcioni etc., prome]tendo etc., et pro eviccione et guarentia legali obligamus vobis, dicte emptore, et vestris [omnia bona] dicti defuncti mobilia et immobilia etc.

Firmavit Iohannes Gallego, dominus de Torre[n]ti, sub dominio, faticha et] laudimio, salvo toto iure suo et dicti Hospitalis Sancti Iohannis in aliquo.

Testes qui supra.

Índex General

<i>Estudi introductori</i>	7
La documentació valenciana del segle XIII	7
Sobre la llengua de la documentació valenciana del segle XIII	10
L'edició de documentació medieval valenciana i els criteris de selecció de la present col·lecció	12
Marc cronològic de la documentació	17
Distribució geogràfica de la documentació localitzada	19
Sobre les llengües de la documentació editada	21
Normes de transcripció	26
<i>Llibre de la Cort del Justícia de València. N.º 1 (Any 1280)</i>	29
<i>Llibre de la Cort del Justícia de València. N.º 1-bis (Any 1280)</i>	99
<i>Llibre de la Cort del Justícia de València. N.º 1-ter (Anys 1280-1281)</i>	171
<i>Llibre de la Cort del Justícia de València. N.º 2 (Any 1282)</i>	239
<i>Llibre de la Cort del Justícia de València. N.º 3 (Any 1283)</i>	369
<i>Llibre de la Cort del Justícia de València. N.º 4 (Any 1284)</i>	611
<i>Llibre de la Cort del Justícia de València. N.º 4-bis (Anys 1284-1287)</i>	795
<i>Llibre de la Cort del Justícia de València. N.º 5 (Anys 1287-1288)</i>	841
<i>Llibre de la Cort del Justícia de València. N.º 6 (Any 1298)</i>	953
<i>Índex antroponímic</i>	1127
<i>Índex toponímic</i>	1197

*f*onts històriques valencianeS
38_B.

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA